

Politiek en imago

In onze eerste lezing uit 1 Samuël 22 horen we koning Saul aan het woord, die aan het klagen is dat hij niet genoeg steun krijgt in zijn strijd tegen zijn rivaal David. Vervolgens komt de steun uit onverwachte hoek. Een Edomiet geeft hem belangrijke informatie over David. Die blijkt niet zo heilig als hij eruitziet.

Uit 1 Samuël 22

Niemand heeft me ingelicht dat mijn zoon een verbond heeft gesloten met de zoon van Isaï. Niemand van u bekommert zich om mij. En niemand heeft me laten weten dat het nu al zover is dat mijn zoon mijn dienaar heeft opgestookt om me te belagen.’ 9

Onder de dienaren van Saul bevond zich ook de Edomiet Doëg. Hij nam het woord en zei: ‘Ik heb de zoon van Isaï in Nob gezien, bij Achimelech, de zoon van Achitub. ¹⁰Die heeft voor hem de HEER geraadpleegd en hem niet alleen leeftocht gegeven, maar ook het zwaard van de Filistijn Goliat.’ ¹¹Daarop ontbood de koning de priester Achimelech, de zoon van Achitub, en al zijn familieleden, die ook priester waren in Nob. Toen ze aan de koning werden voorgeleid, ¹²zei Saul: ‘Zoon van Achitub, luister.’ ‘Jawel, mijn heer,’ antwoordde Achimelech, ¹³en Saul vroeg: ‘Waarom hebt u met de zoon van Isaï tegen mij samengespannen door hem brood en een zwaard te geven en God voor hem te raadplegen, zodat hij nu in het geheim een opstand tegen mij voorbereidt?’ ¹⁴‘Maar koning,’ antwoordde Achimelech, ‘wie van al uw dienaren zou men beter kunnen vertrouwen dan David? Hij is uw eigen schoonzoon en de commandant van uw lijfwacht, en hij staat in hoog aanzien aan uw hof. ¹⁵Het is toch niet de eerste keer dat ik voor hem God geraadpleegd heb? Integendeel! Ik smEEK u, leg dit mij en mijn familie niet ten laste, want ik wist van dit alles niets maar dan ook niets af.’ ¹⁶

Maar de koning zei: ‘Sterven zult u, Achimelech, u en heel uw familie.’ ¹⁷En hij beval de soldaten van de lijfwacht die naast hem stonden: ‘Sla toe, dood de priesters van de HEER, want ze hebben David geholpen, en hoewel ze wisten dat hij voortvluchtig was, hebben ze mij niet op de hoogte gesteld.’ Maar de lijfwachten van de koning weigerden hun hand op te heffen tegen de priesters van de HEER. ¹⁸Daarom zei de koning tegen Doëg: ‘Doet u het dan. Sla toe en steek de priesters neer.’ En de Edomiet Doëg sloeg toe en stak de priesters eigenhandig neer. Zo doodde hij die dag vijftig mannen die het linnen

priesterhemd droegen. ¹⁹Ook alle inwoners van de priesterstad Nob werden gedood: alle mannen en vrouwen, alle kinderen en zuigelingen, en ook de levende have: stieren, ezels en schapen.

In het Nieuwe Testament zijn we geland in het gedeelte na het bezoek van de Drie Wijzen aan de pasgeboren Jezus. Zij horen naar koning Herodes terug te keren, maar dat doen zij niet, want ook Herodes voert een strijd tegen een aartsrivaal: de nieuwe koning, een kind in doeken, liggend in een voederbak.

Uit Mat. 2:

Er verscheen aan Jozef in een droom een engel van de Heer. Hij zei: 'Sta op en vlucht met het kind en zijn moeder naar Egypte. Blijf daar tot ik je weer roep, want Herodes is naar het kind op zoek en wil het ombrengen.' ¹⁴Jozef stond op en week nog diezelfde nacht met het kind en zijn moeder uit naar Egypte. ¹⁵Daar bleef hij tot de dood van Herodes, en zo ging in vervulling wat bij monde van de profeet door de Heer is gezegd: 'Uit Egypte heb ik mijn zoon geroepen.'

¹⁶Toen Herodes begreep dat hij door de magiërs misleid was, werd hij verschrikkelijk kwaad, en afgaande op het tijdstip dat hij van de magiërs had gehoord, gaf hij opdracht om in Betlehem en de wijde omgeving alle jongetjes van twee jaar en jonger om te brengen. ¹⁷Zo ging in vervulling wat gezegd is door de profeet Jeremia: ¹⁸'Er klonk een stem in Rama, luid wenend en klagend. Rachel beweende haar kinderen en wilde niet worden getroost, want ze zijn er niet meer.'

Mensen maken verhaal. Deze week de bestorming van het Capitool, het gestook van een president die zijn nederlaag niet wil toegeven. Dag in dag uit horen wij, zien wij, lezen wij staaltjes van politiek.

België is het land met het grootste aantal ministers van volksgezondheid, maar we hoorden toch de mondkmaskersoaps aan, de geheimdoenerij rond de vaccinprijs en de gevolgen daarvan. We kregen richtlijnen die door de ene politicus anders worden geïnterpreteerd dan door de andere. De regeringsvorming in 2020... wat moet je daarover zeggen? Alsof corona nog niet genoeg was... of terwijl corona juist zo prangend was. Ze waren dankbare content voor eindejaarsconférences en sketches... en preken, ook.

Oef, oef, wat is politiek moeilijk! De vooruitgang gaat vaak zeer traag en het resultaat is lang niet altijd positief.

Nu, blijkbaar was het altijd zo. Politiek is wikken en wegen en diplomatie uitproberen. En ook de bijbelse vorsten en hun ambtenaren waren bepaald geen heilige boontjes:

Saul die zijn rivaal op de hielen zit, David die een voorwendsel gebruikt om heilige schatten in handen te krijgen en Herodes, die alle peuters en baby's in zijn hele rijk laat ombrengen!

De kleinste van het koningentrio Saul, David, Salomo was wel Saul. Hij moest klein beginnen, natuurlijk, de andere konden op de erfenis van een gevestigd rijk voortbouwen. Saul die moest van de grond af bouwen. Vòòr hem was er geen koning geweest. Er was ook geen georganiseerd leger, er was geen ambtenarij. Aanvankelijk zette hij vooral zijn familie op cruciale posten en beetje bij beetje – want het werd hem toch benauwd door al die vijandelijke buurvolkeren – verzamelde hij alle helden en stevige mannen rondom zich. Eén van die mannen was Doëg. Doëg, de Edomiet. Een voormalig gevangene – mensen fungeerden ook als buit. Hij was in de gunst gekomen van de koning en werd aangesteld over de herders. Een soort opperstalmeester dus. Van vreemde origine – en dat zal niet onbelangrijk blijken.

Wat was nu het verhaal...

Op zijn vlucht hadden David en zijn mannen – een heel leger van miskende, teleurgestelde en onrechtlijdende mensen – honger. Ze hadden het zwaar te verduren in de strijd die Saul voerde. Saul verging van jaloezie en had er alles voor over om David te pakken te krijgen. David die door Samuël gezalfd was als toekomstige koning, om het van Saul over te nemen.

Alexander Decroo was ook al lang voor hij premier was door de mening van de massa gebombardeerd tot premier. Sophie Wilmès had al afgedaan van voor ze was begonnen in haar regering zonder toekomst. Het zijn zaken die in de politiek altijd spelen en altijd ook pijnlijk worden uitgespeeld.

Maar David had dus honger en hij klopte aan bij de priester om brood. Hij kreeg niet alleen brood, hij kreeg ook nog het zwaard van Goliath mee. Het brood dat de priester gaf, was geen gewoon brood. Het was aan God gewijd. Dat gaf je niet zomaar aan de eerste de beste, ook niet aan een vluchteling. Maar David overtuigt de priester door te wijzen op de bijzondere band die hij heeft met koning Saul. – Wat een fijn leugentje om bestwil, want natuurlijk heeft David een band met Saul, maar wat voor een!

Nu ja, ook dat is van alle tijden dat zaken anders worden voorgesteld dan ze zijn. In de VS is de échte verkiezingsuitslag anders dan de werkelijke en in China is het coronaverhaal er één van één en al overwinning.

Het probleem met Davids leugentje was ... dat er op dat moment iemand in het heiligdom was, op dezelfde plaats als David, die dat alles hoorde en die wel een goeie band met Saul had. En dat was Doëg, de Edomiet. Bij de eerste gelegenheid vertelde hij Saul natuurlijk wat er gebeurd was en David hing... Tenminste... David kon niet gevat worden, maar de 85 priesters van het heiligdom wel. Saul wilde dat ze geëxecuteerd werden. Alleen vond hij geen enkele Israëliet die ook maar één priester van de Heer wilde doden.

En daarom was het ook handig om een paar buitenlanders in dienst te hebben. De Edomiet zat er niet mee, dat die 85 priesters van de Here waren, hij kende de Here wellicht niet eens. En hij doodde ze allemaal, op eentje na, Abjatar, die kon ontsnappen.

Het is een verhaal van misbruik van de vreemdeling. Ook dat is eigen aan alle tijden. Gebruik ze positief voor je campagne, gebruik ze negatief voor je campagne, maar gebruik ze!

David heeft zijn fout toegegeven. Dat lezen we in het boek Samuël, maar in psalm 52 legt hij toch weer alle schuld bij Doëg. Je zint op ongeluk, Doëg, je tong

is het scherpe mes van een bedrieger. Je hebt het kwade lief, meer dan het goede, de leugen meer dan de waarheid. Je houdt van woorden die pijn doen, van een tong die bedriegt.

Hij had bescheidener kunnen zijn. Dat is het mooie van de bijbel. Geen zwart-wittekeningen, maar mensen van vlees en bloed. Herkenbaar in elk aspect. De leugenaar die de leugenaar verwijt... Hoe stel je jezelf voor. Hoe toe-geef-lijk ben je werkelijk? Het is altijd interessant om reportages te bekijken die oud-ministers interviewen over de tijd van toen. Alleen daar hoor je het zinnetje: misschien hadden we dit of dat beter niet gedaan...

In Nod zijn 85 priesters omgebracht, in Bethlehem is het nog erger, daar moeten alle jongetjes eraan van twee jaar of minder. Daar staat een bijzondere uitspraak bij uit het Oude Testament: Er klonk een stem in Rama, luid wenend en klagend. Rachel beweende haar kinderen en wilde niet worden getroost, want ze zijn er niet meer.'

Rachel is een aartsmoeder, vrouw van Jacob. Zij baarde Jozef en Benjamin, twee van de twaalf stammen van Israël. Als geliefde vrouw van Jacob staat zij als moeder voor geheel Israël. Daarom dat zij weent, wanneer de kinderen van haar volk, haar achter-achter-achterkleinkinderen dus, worden omgebracht.

Dat is de wereld waarin Jezus groot wordt, waarin God zelf mens geworden is. Een heel land is in rouw. We zouden de uitspraak vandaag kunnen gebruiken op de hele wereld, om alle mensenkinderen die door heerseres corona zijn vernietigd. Rachel beweende haar kinderen en wilde niet worden getroost, want ze zijn er niet meer. Ze keren ook niet door het vaccin terug.

Herodes was een zeer wreed vorst en hoewel we niet zeker zijn dat dit verhaal historisch klopt, is het wel tekenend voor hem. Toen de farao in Egypte beval om alle pasgeboren jongetjes te doden, was dat omdat hij zich door het groeiende slavenvolk bedreigd voelde, maar bij Herodes gaat het om zijn eigen persoon en om zijn eigen volk! Een kat in het nauw...

We noemden al even Egypte. Egypte heeft in Israël een verschrikkelijke bijklank. Egypte is het angstenland, waar zij als slaven mishandeld werden. Zo wordt dat in Joodse kringen ook echt beleefd. Wij waren vreemdeling en slaaf in Egypte, maar onze God, de Enige, de Eeuwige, heeft ons uit Egypte geroepen. Hij heeft ons verlost.

De vlucht van Jezus naar Egypte heeft meerdere betekenislagen. Egypte klinkt als slavernij, maar ook als verlossing. Het land waaruit het volk werd verlost, het land waaruit de verlosser wordt geroepen – Ook Mozes kwam uit Egypte. Egypte staat ook voor de machten waartegen Jezus het zal moeten opnemen. Hij kan er rustig zijn toevlucht nemen, beschermd door de Ene, sterk door zijn band met de Ene.

Bijbelverzen, zeker profetieën en visioenen, zijn voor meerdere tijden bestemd. De evangelieschrijvers tonen ons dat zelf ook door verzen uit andere contexten te gebruiken in een nieuw verhaal.

Alles wat we hebben gelezen, de jaloezie van Saul, de leugen van David, het doden van Doëg, de wreedheid van Herodes, dat is allemaal Egypte. Dat is de wereld waarin Jezus wilde komen, om te tonen dat het ook echt anders kan. Hij kwam met zijn programma, sprak van geloof dat bergen verzet, van vrede die het kwade overwint en van God die alles in zijn hand houdt.

Wanneer Herodes is gestorven, wordt Jezus uit Egypte teruggeroepen, naar het beloofde land, want dat zal er komen.

En hoor hoe de tekst van de wenende Rachel in Jeremia verdergaat:

Rachel beweent haar zonen,
zij wil niet worden getroost.
Haar kinderen zijn er niet meer.

Maar dit zegt de HEER:
Huil niet langer, droog je tranen.
Je zorg voor hen wordt nu beloond
Ze keren terug uit het land van de vijand.
Je hebt een hoopvolle toekomst,
je kinderen keren naar hun eigen land terug

Zo is het voor ons ook vaak niet in te beelden dat er toekomst is. Soms lijkt alles Egypte, er lijkt geen eind te komen aan de ellende, maar weet, de Heer roept wég uit Egypte en geeft ons de zekerheid dat wij terug kunnen keren naar een leven dat van die ellende is verlost. De weg daarheen loopt via Jezus. Hij die zelf vreemdeling was in Egypte en ons in voorgedaan naar het beloofde land, als iets om altijd vast te houden, om naar uit te kijken en om er de sporen van te ontdekken in ons leven van alledag.